

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra kulturních a náboženských studií

Svátost křtu a svátost biřmování – hlavní teologická východiska

Bakalářská práce

Autor: Vít Škaryd, DiS.
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Náboženská výchova
Vedoucí práce: Mgr. Jan Hojda, Th.D.

Hradec Králové

2017

Zadání bakalářské práce

Autor:	Vít Škaryd, DiS.
Studium:	P14K0138
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Náboženská výchova
Název bakalářské práce:	Svátost křtu a svátost biřmování - hlavní teologická východiska
Název bakalářské práce AJ:	The Sacrament of Baptism and the Sacrament of Confirmation - The Main Theological Starting Points

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Práce si klade za cíl předložit základní východiska pro teologii svátostí křtu a biřmování. S pomocí spásně-dějinné metody chce poskytnout takový přehled problematiky, který by se mohl stát vhodným podkladem pro pastorační práci v oblasti katecheze.

ALTRICHTER, Michal. O Duchu Svatém a svátosti biřmování. Vyd. 1. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2012. 245 s. Studijní texty ze spirituální teologie, 9. Studijní texty; 55. ISBN 978-80-7412-123-4. Dokumenty II. vatikánského koncilu. Překlad Oto Mádr. 1. vyd. Praha: Zvon, 1995. 603 s. ISBN 80-7113-089-3. Katechismus katolické církve. Překlad Josef Koláček. Vyd. 2. [dopl. a opr.], V Karmelitánském nakl. 1. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 793 s. ISBN 80-7192-473-3. MOHELNÍK, Benedikt Tomáš. Pečeť daru Ducha Svatého: teologie svátosti biřmování. Vyd. 1. Praha: Krystal OP, 2012. 295 s. ISBN 978-80-87183-44-1. MÜLLER, Gerhard Ludwig. Dogmatika pro studium i pastoraci. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010. xxxv, 888 s. Teologie. ISBN 978-80-7195-259-6. OPATRŇÝ, Aleš. Pastorační svátosti. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015. 159 stran. Malá teologie; svazek 15. ISBN 978-80-7195-799-7. Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012. 151 s. ISBN 978-80-87648-04-9.

Garantující pracoviště: Katedra kulturních a náboženských studií,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Jan Hojda, Th.D.

Oponent: PhDr. Radek Martinek

Datum zadání závěrečné práce: 25.11.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 13. června 2017

Anotace

ŠKARYD, Vít. *Svätost křtu a svátost biřmování – hlavní teologická východiska*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2017. 42 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se věnuje základním teologickým východiskům svátosti křtu a biřmování. Problematiku se snažíme postihnout ve světle Božího zjevení, které je přítomno v Písmu svatém, u církevních otců, v církevních tradicích a magisteriu. Jednotlivé kapitoly naslouchají těmto pramenům a bohatstvím, které reflektují v perspektivách různých oborů či součástí teologie.

Klíčová slova: křesťanská iniciace, svátostná ekonomie, svátosti, křest, biřmování

Annotation

ŠKARYD, Vít. *The Sacrament of Baptism and the Sacrament of Confirmation – The Main Theological Starting Points*. Hradec Králové: Pedagogical Faculty of University Hradec Králové, 2017. 42 p. Bachelor Thesis.

The bachelor thesis deals with basic theological starting points of the sacrament of baptism and confirmation. It tries to address the issue in the light of Revelation which is present in the Holy Scripture, at Fathers of the Church, in the church traditions and Magisterium. The individual chapters listen to these sources and riches, which are reflected in the perspectives of various fields or parts of theology.

Key words: Christian initiation, sacramental economy, sacraments, baptism, confirmation

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat Mgr. Janu Hojdovi, Th.D. za odborné vedení, rady a cenné podněty při psaní této bakalářské práce. Zároveň patří můj dík P. Mons. Mgr. Zdeňku Krčkovi, děkanovi v Polné, který mě na cestu k tomuto studiu navedl a duchovně podporoval.

Obsah

Úvod.....	8
1 Svátostná ekonomie a křesťanská iniciace.....	9
1.1 Svátostná ekonomie – zpřítomnění Božího zjevení v osobních dějinách člověka uprostřed církve	9
1.2 Křesťanská iniciace jako uvedení do křesťanského života.....	10
1.3 Iniciační svátosti	11
2 Základní roviny tématu	13
2.1 Křest a biřmování v souvislosti s jednotou stvoření a vykoupení v Božím záměru s člověkem a člověk ve věčné lásce Trojjediného	13
2.2 Svátostná ekonomie křtu a biřmování	15
2.3 Účinnost svátostí.....	17
3 Biblická východiska křtu a biřmování	20
3.1 Prehistorie a původ křesťanského křtu	20
3.2 Biblické základy a původ biřmování	25
4 Křest a biřmování ve vztahu k završení křesťanské iniciace v eucharistii	33
4.1 Teologický pohled na vzájemnou kontinuitu křtu a biřmování.....	33
4.2 Eucharistie v triádě iniciačních svátostí	34
5 Obnova křestní milosti v kontextu svátosti smíření.....	37
Závěr	39
Seznam použité literatury	40

Úvod

Ve svátosti křtu je člověk připodobněn Kristu a uveden do společenství křesťanského života a života církve. U těch, kteří byli pokřtěni v dětství, se na prahu pubescence a adolescence podle současné praxe obvykle koná v životě pokřtěných jedinců přijetí svátosti biřmování, kterou je skrze pečeť Ducha svatého stvrzen křesťanský život. Konvertité tvoří výjimku, protože iniciační svátosti přijímají až ve věku dospělosti. Křesťanská iniciace, uskutečněná svátostným způsobem, začleňuje člověka do Božího spásného díla a vrcholí v poslání Ježíše Krista a Ducha svatého církvi a celému světu.

Křest je tedy vstupní branou, skrze níž vstupují věřící do církve jako do těla Kristova a která se stává počátkem života milosti, jež směřuje k plnosti Kristova života. Biřmováním dochází věřící k dokonalejšímu propojení s církví a vybavení zvláštní silou Ducha svatého. Zdroj a vrchol života věřícího i křesťanské iniciace je účast na eucharistii, kterou dáváme Bohu obětní dar i samy sebe.¹

Bakalářská práce se zabývá hlavními teologickými východisky svátostí křtu a biřmování. Cílem této práce je shromáždit základní východiska pro teologii křtu a biřmování. Na základě spásně-dějinné metody chce poskytnout takový přehled problematiky, který by se mohl stát vhodným podkladem pro práci v pastorači či v oblasti katecheze. Neklademe si ambice prohloubit poznání této problematiky, ale přehledným způsobem ji shrnout. Přitom se zvláště nezaměřujeme na důležitou otázku pořadí iniciačních svátostí – probíhá diskuze – a proto pro tuto chvíli necháme toto téma stranou a přidržujeme se tradičního pojetí, že u dospělých je křestní iniciace doprovázena biřmováním a poté završena eucharistií. Snaha této práce se zaměřuje na hledání otázek a odpovědí, které vystihují význam svátosti křtu a biřmování ve světle Božího zjevení, které se zpřítomňuje prostřednictvím Písma svatého, v nauce církevních otců, církevních tradicích a magisteriu. V perspektivách různých oborů a součástí teologie jsou reflektovány jednotlivé kapitoly, které čerpají z těchto pramenů a jejich bohatství.

¹ Srov. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, LG 11; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, s. 47.

1 Svátostná ekonomie a křesťanská iniciace

1.1 Svátostná ekonomie – zpřítomnění Božího zjevení v osobních dějinách člověka uprostřed církve

Bůh se zjevuje zcela svobodně a darovává se člověku odhalením svého tajemství. Boží sebesdílení je naplňováno postupně, kdy dochází ke stále většímu sjednocení Boha s člověkem. Vrcholem Božího zjevení je poslání jednorozeného Syna Ježíše Krista a Ducha svatého.² Skrze tyto osoby dává Bůh poznat sebe sama a jejich prostřednictvím má člověk otevřenou cestu k Otci a k participaci na božské přirozenosti.³ Neviditelný Bůh z veliké lásky oslovuje všechny lidi jako své přátele, je s nimi v kontaktu a přijímá je do svého společenství. Zjevení Boha a spása člověka v Ježíši Kristu, který je prostředníkem a zároveň i plností celého Božího zjevení, je nejhlubší pravdou.⁴

V události seslání Ducha svatého se církev poprvé v dějinách viditelně představuje světu. Tím je odstartován nový čas „rozdávání tajemství“. Čas církve, ve kterém se Syn zjevuje, zpřítomňuje a sdílí své spásné dílo prostřednictvím liturgie.⁵ „V tomto čase církve Kristus nyní žije a působí ve své církvi a s ní novým způsobem, vlastním této nové době.“⁶ Ježíš působí prostřednictvím svátostí, které nazývá tradice Západu a Východu „svátostnou ekonomii“.⁷

Typickým rysem svátostné ekonomie v celku Božího stvořitelského i spasitelského plánu je skutečnost, že vzkříšený a oslavený Kristus skrze svátostné dění mocí Ducha svatého zpřítomňuje, sdílí a zjevuje své obrovské dílo v konkrétních dějinách lidské osoby žijící v čase církve.⁸ Prostřednictvím svátostné ekonomie se Boží spásné dílo

² Srov. *Katechismus katolické církve*, 50; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 31.

³ Srov. *Katechismus katolické církve*, 51; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 31.

⁴ Srov. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, DV 2; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, s. 109.

⁵ Srov. *Katechismus katolické církve*, 1076; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 285.

⁶ *Katechismus katolické církve*, 1076; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 285.

⁷ Srov. *Katechismus katolické církve*, 1076; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 285.

⁸ Srov. HOJDA, J. Křest jako základ křesťanského života – cíle, struktura a metodologická východiska publikace. In: *Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012, s. 10–11.

uskutečňuje v osobním příběhu každého člověka a tím naplňuje dějiny církve. Liturgie církve nám tuto svátostnou ekonomii viditelně ukazuje a dává nám možnost ji prožívat.⁹ „Svátostná ekonomie zpřítomňuje v dějinách lidské osoby i celé církve „ekonomii spásy“, přičemž „posledním cílem veškeré božské ekonomie je, aby tvorové vstoupili do dokonalé jednoty s Nejsvětější Trojicí.“¹⁰

1.2 Křesťanská iniciace jako uvedení do křesťanského života

Při pohledu na teologickou tradici, která se odkazuje na slova Písma, je slovní spojení křesťanská iniciace termínem poměrně novým. Pochází z latinského slova *initium* (čes. *uvedení, počátek, východisko*). Základ tvoří sloveso *in-ire*, jehož významem je vstoupit dovnitř, nechat se vést.¹¹ Odborný výraz iniciace znamená doslovně „uvedení“.¹²

Křesťanská iniciace nepatří mezi jednu z mnoha iniciací, které nacházíme v mysterických a primitivních náboženstvích. Existuje několik zásadních rozdílů, které způsobují, že mezi nimi není podobnost ani příbuznost. Předně je křesťanská iniciace nadpřirozeného, Božího původu. Není plodem lidského hledání, protože iniciativu přebírá sám Bůh. Dalším rozdílem je, že křesťanská iniciace není založena na etnicko-etickém základě, ale uvádí do univerzálního společenství církve, které je ve své povaze katolické. V neposlední řadě křesťanská iniciace neuvádí do kosmické religiozity, ale do religiozity historické. To znamená, že uvádí do dějin, jejímiž představiteli jsou současně Bůh i člověk a jehož spoluúčastníkem se stává i iniciovaná osoba.¹³

Křesťanská iniciace, uskutečňující se svátostným způsobem, v rámci které je lidská osoba začleněna do spásného Božího díla, má svůj základ v poslání Ježíše Krista a Ducha

⁹ Srov. HOJDA, J. *Biřmování jako vzrůst a prohloubení křestní milosti – východiska publikace a nástin tématu*. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 13.

¹⁰ HOJDA, J. *Biřmování jako vzrůst a prohloubení křestní milosti – východiska publikace a nástin tématu*. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 13–14.

¹¹ Srov. AMBROS, P. *Dary Ducha Svatého a jejich základní pastorační struktura po Druhém vatikánském koncilu*. In: ALTRICHTER, Michal. *O Duchu Svatém a svátosti biřmování*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2012. Studijní texty ze spirituální teologie, 9. Studijní texty; 55, s. 58.

¹² Srov. RAHNER, K. a H. VORGRIMLER. *Teologický slovník*. Praha: Zvon, 1996, s. 110.

¹³ Srov. KOHUT, P. V. „Pečeť Ducha svatého“. *Biřmování jako svátost křesťanské iniciace*. In: *MKR Communio*, 2005, č. 4, s. 312.

svatého církvi a celému světu.¹⁴ „Ježíš Kristus jako univerzální prostředník spásy zmíněné dílo uvádění člověka do svého tajemství dokonal ve své smrti a vzkříšení.“¹⁵ Ve velikonočních událostech otevírá brány věčného života člověku, který propadl moci hříchu a smrti a definitivně ho uvádí do své synovské komunikace s Otcem. Člověk je tak v Duchu svatém uveden do tajemství Ježíšova poslání, účastní se bytí vtěleného Syna a tím vytváří jediné společenství Božích dětí.¹⁶ Křesťanská iniciace je uskutečňována skrze iniciační svátosti, které způsobují úplné uvedení člověka do života církve a společenství lásky Trojjediného Boha.¹⁷ „Iniciace má člověka uvést do života z víry a má mu umožnit, aby byl skutečně Bohem iniciován, tedy uveden jím samým do podílení se na jeho životě.“¹⁸ K tomu, aby byl člověk Bohem skutečně iniciován a měl podíl na jeho životě, je třeba obrácení. Být Božím dítětem je obdarování, kterého se konkrétnímu jedinci v určité době z Boží lásky dostává a obrácení je odpovědí na toto obdarování.¹⁹

1.3 Iniciační svátosti

Sedm svátostí novozákonní doby, které ustanovil Ježíš Kristus, se týkají všech úseků i okamžiků křesťanského života. Přijímáním těchto svátostí se věřícímu člověku rodí život z víry, vzrůstá a dostává se mu uzdravení a daru poslání. Úseky přirozeného i duchovního života tak dostávají určitou podobnost.²⁰ Mluvíme nejprve o svátostech, které uvádějí člověka do křesťanského života: *křest, biřmování a eucharistie*; dále jsou to svátosti uzdravení: *pokání a pomazání nemocných*; a nakonec svátosti sloužící

¹⁴ Srov. HOJDA, J. Křest jako základ křesťanského života – cíle, struktura a metodologická východiska publikace. In: *Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012, s. 12.

¹⁵ HOJDA, J. Křest jako základ křesťanského života – cíle, struktura a metodologická východiska publikace. In: *Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012, s. 13.

¹⁶ Srov. HOJDA, J. Křest jako základ křesťanského života – cíle, struktura a metodologická východiska publikace. In: *Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012, s. 13.

¹⁷ Srov. OPARTNÝ, A. *Pastorace svátostí*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015, s. 24.

¹⁸ OPARTNÝ, A. *Pastorace svátostí*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015, s. 27.

¹⁹ Srov. OPARTNÝ, A. *Pastorace svátostí*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015, s. 27.

²⁰ Srov. *Katechismus katolické církve*, 1210; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 317.

společenství a poslání věřících: *kněžství a manželství*. Toto členění nám vytváří pohled, ve kterém můžeme spatřit svátosti tvořící organismus, v němž každá svátost hraje svou životní úlohu. Naprosto jedinečné postavení zaujímá eucharistie, nazývaná jako „svátost svátostí“, ke které se ostatní svátosti vztahují jako ke svému cíli.²¹

„*Věřící, znovuzrození svatým křtem, jsou posílení svátostí biřmování a potom živeni pokrmem věčného života v eucharistii, takže díky těmto svátostem jsou lidé schopni stále více a lépe okoušet poklady božského života a rozvíjet se až k dosažení dokonalosti lásky.*“²² Úzký vztah v triádě iniciačních svátostí dosvědčuje velká většina dokumentů učitelského úřadu církve.²³ Koncilní nauka II. vatikánského koncilu v konstituci o církvi učí, že křest je vstupní branou, kterou jsou křesťané začleněni do církve jako těla Kristova, a zároveň počátkem života milosti, který nutně směřuje k plnosti Kristova života. Přijetím biřmování dochází k dokonalejšímu propojení s církvi a zvláštní silou Ducha svatého se stáváme Kristovými svědky.²⁴ „*Účastí na eucharistické oběti, která je zdrojem a vrcholem celého křesťanského života, podávají Bohu božský obětní dar a s ním i sebe samy.*“²⁵ Dar křtu je bytí spojené s Kristem, které se ujímá „duchovně mrtvých“ a porušených lidí a dává jim zcela nový život. Pomazání křížem daruje sílu Ducha Kristova a vede člověka k dokonalosti. Ochrana života, zdraví a podpora se nám dostává v eucharistii.²⁶ „*Proto v síle tohoto chleba žijeme a v síle křížma se pohybujeme poté, co jsme přijali křestní omytí.*“²⁷

²¹ Srov. *Katechismus katolické církve*, 1211; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 317.

²² *Katechismus katolické církve*, 1212; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 318.

²³ Srov. MOHELNÍK, B. T. *Pečeť daru Ducha Svatého: teologie svátosti biřmování*. Praha: Krystal OP, 2012, s. 17.

²⁴ Srov. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, LG 11; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, s. 47.

²⁵ *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, LG 11; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, s. 47.

²⁶ Srov. AMBROS, P. Dary Ducha Svatého a jejich základní pastorační struktura po Druhém vatikánském koncilu. In: ALTRICHTER, Michal. *O Duchu Svatém a svátosti biřmování*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2012. Studijní texty ze spirituální teologie, 9. Studijní texty; 55, s. 59.

²⁷ AMBROS, P. Dary Ducha Svatého a jejich základní pastorační struktura po Druhém vatikánském koncilu. In: ALTRICHTER, Michal. *O Duchu Svatém a svátosti biřmování*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2012. Studijní texty ze spirituální teologie, 9. Studijní texty; 55, s. 59.

2 Základní roviny tématu

2.1 Křest a biřmování v souvislosti s jednotou stvoření a vykoupení v Božím záměru s člověkem a člověk ve věčné lásce Trojjediného

Kristovo spásné dílo je přítomno ve všech okamžicích lidského života v dějinách skrze svátostnou ekonomii. Ve křtu se člověk stává Božím dítětem. Na tuto skutečnost je třeba nahlížet ve spojitosti s tajemstvím jednoty stvořitelského a spasitelského plánu.²⁸ „Křest se ukazuje jako svátostný nástroj, skrze který se v příběhu konkrétní lidské osoby potvrzuje stvořitelský záměr Boha s člověkem a zároveň anticipuje eschatologický úděl lidstva.“²⁹ Člověk je od počátku stvoření „syn v Synu“ a vždy je účasten na věčném Kristově synovství.³⁰ Být křesťanem tedy znamená, že se člověk stává „synem v Synu“ a vírou v Boha se přičleňuje do společenství svatých.³¹ Definitivní vítězství Božího záměru a dovršení všeho a všech v Kristu se ve svátosti křtu očekává v tom, že budeme Kristu podobní ve smrti, která otevírá brány ke vzkříšení. Křest tedy neurčuje člověku nový cíl své existence, ale dává mu zcela novou svobodu, aby byl sám sebou ve spojení s Kristem, skrze něhož a pro něho byl člověk Bohem stvořen.³²

Dynamickým pohybem od Otce skrze Syna v Duchu svatém směrem k člověku a naopak, od člověka v Duchu svatém skrze Syna k Otci, jsou prosyceny celé dějiny spásy i křesťanská iniciace. Význam křtu a biřmování se vyjasňuje právě v tomto kontextu, kdy se Trojjediný Bůh sdílí člověku. V okamžiku, když jsme při křtu Otcem v Duchu svatém přičlenění ke Kristu, jsme také současně ponořeni do věčné trinitární lásky. Toto

²⁸ Srov. HOJDA, J. Křest jako základ křesťanského života – cíle, struktura a metodologická východiska publikace. In: *Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012, s. 13.

²⁹ HOJDA, J. Křest jako základ křesťanského života – cíle, struktura a metodologická východiska publikace. In: *Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012, s. 13–14.

³⁰ Srov. HOJDA, J. Křest jako základ křesťanského života – cíle, struktura a metodologická východiska publikace. In: *Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012, s. 14.

³¹ Srov. RATZINGER, J. Křest, víra a náležitost k církvi. In: *MKR Communio*, 2004, č. 2, 122.

³² Srov. HOJDA, J. Křest jako základ křesťanského života – cíle, struktura a metodologická východiska publikace. In: *Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012, s. 14.

obdarování získáváme od Boha zdarma a z jeho svobodné vůle. Právě kvůli tomu poslal na svět svého jediného Syna a vydal ho za nás, aby obhájil naše povolání k životu ve společenství Božích dětí. Ježíš tak na sebe bere i naše životy, které sdílí a tím nás přijímá do svého bytí. Stejně jako je obdarován božstvím od Otce, tak se svobodně nechává obdarovat lidstvím každého člověka.³³ „*Tak se stává člověkem a my – skrze něho, spolu s ním a v něm – dětmi Božími.*“³⁴ Toto vzájemné společenství vytváří novou jednotu, skrze níž jsme odloučeni od svého dosavadního místa existence a nyní se nacházíme jeden u druhého.³⁵ Přijetím křtu je aktualizován stav, kdy jsme celou svou existencí zahrnuti Duchem svatým a spočíváme v něm stejně, jako Otec a Syn, kteří se v něm nechávají přesahovat vzájemností své lásky.³⁶ Křest způsobuje společenství člověka s Otcem, Synem a Duchem.³⁷ Díky tomu může člověk své bytí svobodně rozvíjet takovým způsobem, že v Duchu svatém, v prostoru vzájemnosti Syna a Otce, nachází místo svého života a prostřednictvím Syna se obrací směrem k Otci. Z toho vyplývá podstata křesťanského života.³⁸ „*K tomu, aby mohl být člověk Duchem svatým obdarován, musí „v něm“ nejprve spočinout, musí jím být nejprve „zastíněn“ a v něm pozvednut k účasti na božském sdílení.*“³⁹

Ve svátosti biřmování se zpečetuje získaná křestní milost a dále se rozvíjí. V ní se dále projevuje skutečnost, že jsme obdarování od Otce skrze Syna v Duchu svatém. Darem Trojediného Boha jsme disponováni k tomu, abychom mohli svobodně a zodpovědně uskutečňovat rozvíjení života Božích dětí a Ježíšových učedníků. Věčný Syn, kterého zpřítomňují všechny svátosti, přijal v Duchu svatém život všech lidí. Zpřítomňují ukřižovaného a vzkříšeného Pána, který vydáním svého Ducha oživuje každého člověka

³³ Srov. HOJDA, J. Biřmování jako vzrůst a prohloubení křestní milosti – východiska publikace a nástin tématu. In: *Biřmování jako posila a pečť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 17–18.

³⁴ HOJDA, J. Biřmování jako vzrůst a prohloubení křestní milosti – východiska publikace a nástin tématu. In: *Biřmování jako posila a pečť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 18.

³⁵ Srov. RATZINGER, J. Křest, víra a náležitost k církvi. In: *MKR Communio*, 2004, č. 2, 114.

³⁶ Srov. HOJDA, J. Biřmování jako vzrůst a prohloubení křestní milosti – východiska publikace a nástin tématu. In: *Biřmování jako posila a pečť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 18.

³⁷ Srov. RATZINGER, J. Křest, víra a náležitost k církvi. In: *MKR Communio*, 2004, č. 2, 115.

³⁸ Srov. HOJDA, J. Biřmování jako vzrůst a prohloubení křestní milosti – východiska publikace a nástin tématu. In: *Biřmování jako posila a pečť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 19.

³⁹ HOJDA, J. Biřmování jako vzrůst a prohloubení křestní milosti – východiska publikace a nástin tématu. In: *Biřmování jako posila a pečť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 19.

a přivádí jej k Otci.⁴⁰ Bůh si přeje, aby každý člověk poznal hloubku Božího života dříve, než se na něm bude podílet.⁴¹ „Poznání trojičního tajemství vírou vytváří sjednocující spojení člověka s Bohem, které bude završeno sjednocením milostí.“⁴² Biřmování jedinečným způsobem zpečetuje tuto skutečnost a rozvíjí ponoření člověka do Krista. Skrze tuto svátost může člověk zakusit, jak se Otec a Syn nechávají v Duchu svatém přesahovat a nekonečně obdarovávat. Svobodné přijetí tohoto daru je podstatou křesťanského života, který zpřítomňuje biřmování jako samostatná svátost.⁴³ „Skrze svátosti se tak stáváme sami sebou, neboť skrze ně nacházíme a naplňujeme naše určení v nezměrném tajemství trojiční lásky.“⁴⁴

2.2 Svátostná ekonomie křtu a biřmování

„Na základě svátostné ekonomie uskutečňované uprostřed církve křest neodvolatelným způsobem spojuje událost Kristova života, smrti a zmrtvýchvstání s osobními dějinami člověka.“⁴⁵ Člověk je ve své dějinnosti svátostným způsobem přiřčen do tajemství vtěleného Syna.⁴⁶ Tím jsme vysvobozeni z otroctví hříchu a rodíme se znovu jako Boží děti, které se stávají součástí církve a účastní se jejího mesiánského poslání.⁴⁷ Proto Kristova smrt a vzkříšení se ve křtu stávají i naším

⁴⁰ Srov. HOJDA, J. Biřmování jako vzrůst a prohloubení křestní milosti – východiska publikace a nástin tématu. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 19.

⁴¹ Srov. MOHELNÍK, B. Svátost biřmování udržuje v církvi milost Letnic. In: *MKR Communio*. 2005, č. 4, s. 327.

⁴² MOHELNÍK, B. Svátost biřmování udržuje v církvi milost Letnic. In: *MKR Communio*. 2005, č. 4, s. 327.

⁴³ Srov. HOJDA, J. Biřmování jako vzrůst a prohloubení křestní milosti – východiska publikace a nástin tématu. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 19.

⁴⁴ HOJDA, J. Biřmování jako vzrůst a prohloubení křestní milosti – východiska publikace a nástin tématu. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 19.

⁴⁵ HOJDA, J. Křest jako základ křesťanského života – cíle, struktura a metodologická východiska publikace. In: *Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012, s. 10.

⁴⁶ Srov. HOJDA, J. Křest jako základ křesťanského života – cíle, struktura a metodologická východiska publikace. In: *Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012, s. 10.

⁴⁷ Srov. *Katechismus katolické církve*, 1213; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 318.

přechodem ze smrti do věčného života. Poslání Syna a poté i Ducha svatého se viditelně a dějinně skrze křest zpřítomňuje v konkrétní lidské osobě. Z toho plyne, že věčný Syn vzal na sebe podobu člověka pro spásu světa, tedy také pro moji vlastní spásu. Člověku je ve světle nové a věčné smlouvy uzavření v Kristu zjevena jeho vlastní tvář, která mu ukazuje, že je zcela svobodně a jedinečně obdarován Otcem. Tím se stává příjemcem Otcova sebedarování Synu a také podílníkem věčného obdarování Syna a zároveň Kristovým spoludědicem. Lidská osoba je skrze svátostné dění ve křtu zcela svobodně a gratuitně uvedena Otcem skrze Syna do jejich vzájemné lásky, kterou je Duch svatý. Ve křtu se člověku viditelně zjevuje, že je zahrnut Duchem svatým a tím je pozdvihnut z nicoty k existenci v prostoru lásky Otce a Syna.⁴⁸

Vzhledem ke svátostné ekonomii vytváří svátost biřmování určitou kontinuitu se křtem, kterou je třeba uchovávat. Důležitost této svátosti spočívá v dovršení křestní milosti.⁴⁹ Pokřtění jsou dokonaleji spojeni s církví a také obdarováni zvláštní silou Ducha svatého, která je zavazuje k šíření a obraně Kristovy víry ve svědectví slov i činů.⁵⁰ Z toho vyplývá, že účinkem biřmování je vylití Ducha svatého.⁵¹ Tuto událost lze zachytit ve dvou příbuzných událostech dějin spásy. V sestoupení Ducha svatého při křtu Ježíše Krista a v seslání Ducha svatého prvotní církvi o Letnicích.⁵² „*To, co pro Ježíšovo poslání znamenalo seslání Ducha v Jordánu, znamená pro církev seslání Ducha o Letnicích.*“⁵³ Biřmování přináší člověku vzrůst a prohloubení křestní milosti, která nás hlouběji zakořeňuje do Kristova synovství a pevněji nás s ním spojuje, rozmnožuje v nás dary Ducha svatého a dokonaleji vytváří spojení člověka s církví a skrze Ducha svatého nám

⁴⁸ Srov. HOJDA, J. Křest jako základ křesťanského života – cíle, struktura a metodologická východiska publikace. In: *Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012, s. 11–12.

⁴⁹ Srov. *Katechismus katolické církve*, 1285; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 332.

⁵⁰ Srov. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, LG 11; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, s. 47.

⁵¹ Srov. *Katechismus katolické církve*, 1302; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 336.

⁵² Srov. KOHUT, P. V. „Pečeť Ducha svatého“. Biřmování jako svátost křesťanské iniciace. In: *MKR Communio*, 2005, č. 4, s. 318.

⁵³ KOHUT, P. V. „Pečeť Ducha svatého“. Biřmování jako svátost křesťanské iniciace. In: *MKR Communio*, 2005, č. 4, s. 318.

poskytuje sílu, abychom byli účastni na misii a apologii víry.⁵⁴ Dar Ducha svatého směřuje k tomu, aby bylo spojení Boha s člověkem zpečetěno a posíláno v účasti na Ježíšově mesiánském poslání.⁵⁵ Toto zpečetění zdokonaluje obecné kněžství věřícího člověka, které přijal při křtu a v biřmování dostává moc veřejně vyznávat křesťanskou víru.⁵⁶

Obě svátosti, křest i biřmování, se v životě člověka udělují jedenkrát. Vtiskují každému křesťanovi do duše trvalé nezrušitelné duchovní znamení. Tomu, kdo tyto svátosti přijímá, vtiskl Ježíš pečeť svého Ducha a obdařil je zvláštní mocí k tomu, aby byl každý jeho svědkem.⁵⁷

2.3 Účinnost svátostí

„Účinnost svátostí spočívá v udělení milosti ospravedlnění (gratia creata) jako uschopnění k přijetí Božího sebedílení (gratia increata); a ve vtištění svátostného charakteru osobě, která přijala křest, biřmování a svěcení.“⁵⁸

Prostřednictvím posvěcující milosti se uskutečňuje ospravedlnění, která se vlévá do duše člověka a tím je přijat do Božího života. Udává se tak při křtu a dále při svátosti smíření (ohledem na ztracenou křestní milost) a případně, při pomazání nemocných, jakožto svátostech „mrtvých“, kteří ztratili Bohem darovaný život milosti. Milost posvěcující může v omilostněném člověku stupňujícím a specifikujícím způsobem rozvíjet Boží život: biřmování a eucharistie, manželství a svěcení, tak můžeme charakterizovat svátosti „živých“. Posvěcující milost utváří s pomocí nadpřirozených darů v duši i nadpřirozené ctnosti víry, naděje a lásky. Milost ve svátosti není jen formou zprostředkování Boží milosti, ale vyvolává v člověku specifický účinek (gratia creata).

⁵⁴ Srov. *Katechismus katolické církve*, 1303; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 336.

⁵⁵ Srov. HOJDA, J. Biřmování jako vzrůst a prohloubení křestní milosti – východiska publikace a nástin tématu. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 14.

⁵⁶ Srov. *Katechismus katolické církve*, 1305; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 337.

⁵⁷ Srov. *Katechismus katolické církve*, 1304; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 337.

⁵⁸ MÜLLER, G. L. *Dogmatika pro studium i pastorači*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 649.

Každé svátosti náleží určitá specifická *gratia sacramentalis*, která se od ostatních svátostí liší.⁵⁹

Křest, bířmování a svěcení způsobují v duši člověka duchovní a nesmazatelný otisk. Slovo „otisk“ pochází ze starozákonního zvyku obřízky, kterým se člověk stává Božím vlastnictvím. To platí dokonce i v případě, kdy člověk jedná proti svému povolání. Stejně jako byl Kristus Otcem potvrzen pečetí Ducha, tak i pokřtění v Krista přijímají Božího Ducha jako pečeť jejich společenství s Otcem i Synem.⁶⁰

„Křestní charakter odlišuje pokřtěné od nepokřtěných (signum distinctivum). Zavazuje příjemce k jednání, které této svátosti odpovídá (signum obligativum). Disponuje pro milost pomáhající, aby bylo možné vykonávat službu Božímu království, a pro znovuzískání milosti posvěcující, když ji člověk hříchem ztratí (signum dispositivum). Dále pak označuje účast na vykonávání Kristova kněžství (signum configurativum).“⁶¹

Přijetí člověka do Kristova synovství při křtu se od 13. století nazývá duchovní pečeť duše nebo svátostný charakter. Vzniká nový termín „*opus operatum*“ jako protiklad proti donatismu a vyjadřuje, že ve svátostech působí spásu Bůh sám a že příčinou milosti není subjektivní svatost udělovatele či příjemce.⁶² „*Svátosti působí milost „ex opere operato“, tj. silou vykonaného obřadu a plné moci, propůjčené udělovateli.*“⁶³ Stejně i svátost bířmování vtiskuje do duše křesťana nesmazatelné znamení. Spolu se křtem utvářejí obecné kněžství křesťana. Jejich prostřednictvím jsme posvěceni na chrám Ducha a na svaté kněžstvo, abychom svými skutky hlásali mocné Boží činy a přinášeli duchovní oběti. Vzájemné sepjetí křtu a bířmování dávají lidské existenci trojiční rozměr.⁶⁴

⁵⁹ Srov. MÜLLER, G. L. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 649.

⁶⁰ Srov. MÜLLER, G. L. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 650.

⁶¹ MÜLLER, G. L. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 650.

⁶² Srov. MÜLLER, G. L. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 650–651.

⁶³ MÜLLER, G. L. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 650.

⁶⁴ Srov. MOHELNÍK, B. T. Teologická východiska pro pochopení svátosti bířmování. In: *Bířmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 43.

Pokřtěný je přivtělen ke Kristu a stává se mu podobný. Nezrušitelná pečeť, kterou člověk získává ve křtu, nemohou smazat žádné hříchy ani ty, které brání, aby křest nesl ovoce spásy.⁶⁵ „Křestní znamení uschopňuje a zavazuje věřící, aby sloužili Bohu živou účastí na svaté liturgii církve a aby vykonávali své křestní kněžství svědectvím svatého života a činorodou láskou.“⁶⁶ „Pánova pečeť je pečetí, kterou nás Duch označil pro den vykoupení.“⁶⁷ Křest a biřmování je pečetí věčného života.⁶⁸ Svátost biřmování můžeme chápat jako osobní napojení na dějiny spásy a podíl člověka na budování církve. I ve smyslu rozvoje vlastní křesťanské existence můžeme docenit starověké označení „pečeť Ducha svatého.“ Jedná se o stvrzení něčeho, co už dávno začalo, dále probíhá a je zárukou do budoucnosti.⁶⁹

⁶⁵ Srov. *Katechismus katolické církve*, 1272; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 330.

⁶⁶ *Katechismus katolické církve*, 1273; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 330.

⁶⁷ *Katechismus katolické církve*, 1274; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 330.

⁶⁸ Srov. *Katechismus katolické církve*, 1274; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 330.

⁶⁹ Srov. KOHUT, P. V. „Pečeť Ducha svatého“. Biřmování jako svátost křesťanské iniciace. In: *MKR Communio*, 2005, č. 4, s. 319.

3 Biblická východiska křtu a biřmování

3.1 Prehistorie a původ křesťanského křtu

Výraz slova křest vychází ze slovesa „pokr(i)stit“.⁷⁰ Je vyjádřením jeho vnitřního obsahu a podstaty, které jsou odvozené od jména Kristus.⁷¹ Křest se nazývá podle hlavního obřadu, kterým se vykonává. Křtít znamená „ponořit“ do vody a je symbolem pohřbení do Kristovy smrti, ze které povstává nový život skrze vzkříšení.⁷² „*Kdo je v Kristu, je nové stvoření. Co je staré, pominulo, hle, je tu nové!*“⁷³ Křest je koupelí znovuzrození a obnovení Duchem svatým vyjadřující a uskutečňující se zrozením z vody a z Ducha, bez kterého člověk nemá otevřenou bránu do Božího království.⁷⁴ „*Amen, amen, pravím tobě, nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha, nemůže vejít do království Božího*“⁷⁵ Jiné evropské jazyky odvozují název od řeckého slova *baptisma* či podobného výrazu *baptismos* a *baptisis*. Slovesný tvar *baptizein* označuje činnost osoby, která se ponořuje do vody za účelem očištění. Těmto termínům z řečtiny odpovídá hebrejský výraz *ʿvaljáhú*, který označuje úplné ponoření do vody a křest proselytů, jak uvádí rabínské spisy.⁷⁶

Starý zákon

Ve starozákonní době byl znám iniciační ritus obřízky, který Izrael symbolicky převzal jako úkon, který byl vykonáván na každém izraelském muži. Jedině obřezaný patřil k Božímu lidu smlouvy a jeho kultu a toto znamení bylo rozlišovacím znakem od pohanů. Obřízka se stala tradičním úkonem souvisejícím se zkušeností působení Boha v dějinách.

⁷⁰ Srov. AMIOT, F. Křest. In: LÉON-DUFOUR, X., ed. *Slovník biblické teologie*. Velehrad: Křesťanská akademie, 1991. s. 188.

⁷¹ Srov. BROŽ, J. Křest v Novém zákoně. In: *Svatost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012, s. 19.

⁷² Srov. *Katechismus katolické církve*, 1214; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 318.

⁷³ 2 Kor 5,17.

⁷⁴ Srov. *Katechismus katolické církve*, 1215; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 318.

⁷⁵ Jan 3,5.

⁷⁶ Srov. BROŽ, J. Křest v Novém zákoně. In: *Svatost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012, s. 19–20.

Bůh vyvolil Izrael jako svůj lid smlouvy, aby se stal nositelem jeho spásného plánu.⁷⁷ „*Obřezaný má tedy účast na Božích spásných činech, vyvolení, osvobození z egyptského otroctví, záchraně z vln moře, uzavření Smlouvy, Tóře a obsazení země.*“⁷⁸ Finálně se účastní na zaslíbení mesiánského času spásy: tedy při seslání Ducha svatého a při zřízení nové a věčné Smlouvy. V hlubším smyslu se při obřízce jedná o „obřezání srdce“, které uvádí člověka k účasti na Smlouvě. Z toho plyne závazek nejen k odevzdanosti srdce v lásce, poslušnosti, plnění Zákona a posvěcení, ale také závazek plynoucí k lásce k Bohu a bližnímu.⁷⁹

Podle izraelských zákonů se mohl člověk stát rituálně nečistý. Rituální očista byla vyžadována při vstupu do chrámu nebo od lidí, kteří chtěli jíst maso z obětovaných zvířat. Stejně jako neobřezaní byli tito nečistí lidé považováni za Bohu odporné jedince. Taková osoba pak musela být očištěna ponořením do vody nebo dalšími rituály. Obrácení pohané k židovské víře byli nořeni do očištné koupele, která byla známa jako křest proselytů. Jedině takto očištění od rituální nečistoty směli vstoupit do chrámu. Očištěný proselyta se stává novým narozeným dítětem a tím pak novým členem rodiny izraelského lidu, kterému náleženo zcela nové právní postavení. Dále židé dobrovolně konali ponořování do vody, jako výraz prosby a odpuštění hříchů.⁸⁰ „*Pokropím vás čistou vodou a budete očištěni; očištím vás ode všech vašich nečistot a ode všech vašich hnusných model. A dám vám nové srdce a do nitra vám vložím nového ducha. Odstraním z vašeho těla srdce kamenné a dám vám srdce z masa.*“⁸¹

„*Obraz vody v sobě obsahuje velké myšlenky odpuštění hříchů, osvěžujícího znovuoživení, ba nové stvoření člověka, konečnou obnovu lidu smlouvy.*“⁸² Voda je od

⁷⁷ Srov. MÜLLER, G. L. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 672–673.

⁷⁸ MÜLLER, G. L. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 673.

⁷⁹ Srov. MÜLLER, G. L. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 674.

⁸⁰ Srov. BROŽ, J. Křest v Novém zákoně. In: *Svatost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012, s. 21–22.

⁸¹ Ez 36,25-27.

⁸² MÜLLER, G. L. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 673.

počátku světa vnímána jako zdroj života a plodnosti. Písmo svaté ji vnímá jako „oploďnou Duchem svatým“.⁸³ Svěcením křestní vody při obřadech velikonoční vigilie si církev připomíná události dějin spásy, které byly předobrazem křtu.⁸⁴ V Noemově příběhu s archou vidí církev předobraz spásy skrze křest, ve kterém se několik lidí zachránilo skrze vodu.⁸⁵ Symbolem života se stává pramenitá voda, naopak mořská voda je symbolem smrti. Proto může být mořská voda předobrazem tajemství kříže. Tato symbolika vyjadřuje křest společenství s Kristovou smrtí.⁸⁶ „*A když jsi v přívalech potopy zničil hřích, stala se voda znamením nové spravedlnosti a nového života*“.⁸⁷ Přejít Izraele přes vody Rudého moře, který znamenal osvobození z egyptského otroctví, ohlašoval osvobození způsobené křtem.⁸⁸ „*Když jsi převáděl svůj lid z egyptského otroctví Rudým mořem, myslel jsi na ty, kdo budou pokřtěni*“.⁸⁹ V neposlední řadě je významným předobrazem křtu přechod Abrahámovy potomstva přes Jordán, díky kterému získává Boží lid zaslíbenou zemi. Ta se stává obrazem věčného života. Příslib tohoto dědictví se naplňuje v Nové smlouvě.⁹⁰ Všechny tyto předobrazy Staré smlouvy se uskutečňují v Ježíši Kristu.⁹¹

Nový zákon

Začátek Ježíšovy veřejné činnosti spadá do doby, kdy se nechává Janem Křtitelem pokřtít v Jordánu. V tomto blížícím se mesiánském eschatologickém čase zvěstuje Jan Křtítel obrácení srdcí a křest na odpuštění hříchů, který zachraňuje před nadcházejícím soudem Božího hněvu nad hříšníky.⁹² Pro Janův rituál bylo typické ponořování do vody,

⁸³ Srov. *Katechismus katolické církve*, 1218; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 319.

⁸⁴ Srov. *Katechismus katolické církve*, 1217; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 319.

⁸⁵ Srov. *Katechismus katolické církve*, 1219; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 319.

⁸⁶ Srov. *Katechismus katolické církve*, 1220; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 320.

⁸⁷ *Katechismus katolické církve*, 1219; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 319.

⁸⁸ Srov. *Katechismus katolické církve*, 1221; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 320.

⁸⁹ *Katechismus katolické církve*, 1221; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 320.

⁹⁰ Srov. *Katechismus katolické církve*, 1222; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 320.

⁹¹ Srov. *Katechismus katolické církve*, 1223; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 320.

⁹² Srov. MÜLLER, G. L. *Dogmatika pro studium i pastorači*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 674.

a proto ho lidé nazývali „Křtitel“ (řec. *baptistés*). Jan požaduje od adeptů na křest, aby se před ponořením do vody nejprve odvrátili od svých minulých nepravostí. Nikdo nebyl pokřtěn, dokud nepřinesl dobré skutky obrácení.⁹³ „*To se stalo, když Jan Křtitel vystoupil na poušti a kázal: „Čiňte pokání a dejte se pokřtít na odpuštění hříchů“.*“⁹⁴ Podle synoptiků mělo působení Jana Křtitele eschatologický ráz. Připravovalo lidi na blížký příchod Božího soudu. Jan hlásal, že lidé budou rozděleni na dvě skupiny, tedy na ty, kteří se obrátili a bylo jim odpuštěno a na ty ostatní. Obrácení budou obdarováni Duchem svatým a ti druzí budou hořet neuhasitelným ohněm.⁹⁵

Ježíš se dobrovolně nechává Janem křtít. Svým křtem Ježíš vyjadřuje, že „zmařil“ sám sebe.⁹⁶ „*Duch, který se vznášel nad vodami prvního stvoření, sestupuje nyní na Krista jako předehra nového stvoření a Bůh Otec veřejně ukazuje Ježíše jako svého milovaného Syna.*“⁹⁷ Ve velikonočních událostech otevírá Kristus křestní prameny pro všechny lidi. Utrpení na kříži interpretuje jako „křest“, kterým má být pokřtěn. Krev a voda, které vytryskly z jeho probodeného boku při ukřižování, jsou znamením křtu a eucharistie. Jsou to svátosti nového života, díky kterým se otevírá možnost „narodit se z vody a z Ducha“ a tím i vstoupení do Božího království.⁹⁸ Ježíš po svém zmrtvýchvstání svěruje apoštolům poslání jakožto svoje misijní pověření.⁹⁹

„*Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky, křtěte je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého a učte je, aby zachovávali všechno, co jsem vám přikázal.*“¹⁰⁰

Ve velikonočních událostech a v seslání Ducha svatého si nově vzniklá Kristova církev může poprvé vytvořit teologicky odůvodnění obraz významu Ježíše Krista. Dovršení eschatologického Božího lidu spočívá ve vylití Ducha, jenž nachází svůj původ v Duchu

⁹³ Srov. BROŽ, J. Křest v Novém zákoně. In: *Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012, s. 23–24.

⁹⁴ Jan 1,4.

⁹⁵ Srov. BROŽ, J. Křest v Novém zákoně. In: *Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012, s. 24.

⁹⁶ Srov. *Katechismus katolické církve*, 1224; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 320.

⁹⁷ *Katechismus katolické církve*, 1224; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 320.

⁹⁸ Srov. *Katechismus katolické církve*, 1225; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 320–321.

⁹⁹ Srov. *Katechismus katolické církve*, 1223; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 320.

¹⁰⁰ Mt 28,19–20.

neseném Ježíšově pozemském působení, který vede učedníky, aby poznali vzkříšení Pána a dosvědčili to. Jako jeho svědkové mají úkol shromáždit eschatologický Boží lid a vykonávat v církvi Kristovu spásnou službu.¹⁰¹

Církev ode dne Letnic uděluje a slaví křest. Židé, kteří byli shromážděni v Jeruzalémě, se po Petrově kázání ptají, co mají dělat.¹⁰² „*Obrátte se a každý z vás ať přijme křest ve jménu Ježíše Krista na odpuštění svých hříchů, a dostanete dar Ducha svatého.*“¹⁰³ Křest je nabídnut každému, kdo věří v Krista. Apoštolové spolu s učedníky oslovují a křtí židy, bohobožné i pohany. Každý křest je neodmyslitelně spojen s vírou.¹⁰⁴ „*Věř v Pána Ježíše, a budeš spasen ty i všichni, kdo jsou v tvém domě..., ještě v tu noční chvíli se jich ujal, očistil jim rány a hned se dal se všemi svými lidmi pokřtít.*“¹⁰⁵

Věřící člověk má podle sv. Pavla účast na Ježíšově smrti skrze křest. S ním je pohřben a s ním také bude vzkříšen. Pokřtění jsou doslova „oblečení“ v Krista. Křest je očišťujícím obmytím, které člověka posvěcuje a ospravedlňuje působením Ducha svatého.¹⁰⁶ „*Nevíte snad, že všichni, kteří jsme pokřtěni v Krista Ježíše, byli jsme pokřtěni v smrt? Byli jsme tedy křtem spolu s ním pohřbeni ve smrt, abychom – jako Kristus byl vzkříšen z mrtvých slavnou mocí svého Otce – i my vstoupili na cestu nového života*“¹⁰⁷ Dílo sv. Pavla a jeho učedníků nám poskytuje teologické prohloubení křtu. Základní prvky křestní nauky sv. Pavla dokládá list Galat'ánům.¹⁰⁸ „*Vy všichni jste přece skrze víru syny Božími Kristu Ježíši. Neboť vy všichni, kteří jste byli pokřtěni v Krista, také jste Krista oblékli. Není už rozdíl mezi židem a pohanem, otrokem a svobodným, mužem a ženou. Vy všichni jste jedno v Kristu Ježíši. Jste-li Kristovi, jste potomstvo Abrahámovo a dědicové toho, co*

¹⁰¹ Srov. MÜLLER, G. L. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 674–675.

¹⁰² Srov. *Katechismus katolické církve*, 1226; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 321.

¹⁰³ Sk 2,38.

¹⁰⁴ Srov. *Katechismus katolické církve*, 1226; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 321.

¹⁰⁵ Sk 16,31–33.

¹⁰⁶ Srov. *Katechismus katolické církve*, 1227; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 321.

¹⁰⁷ Řím 6,3–4.

¹⁰⁸ Srov. BROŽ, J. Křest v Novém zákoně. In: *Svatost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012, s. 32.

*Bůh zaslíbil.*¹⁰⁹ Vrcholem křestní teologie sv. Pavla tvoří křest v kontextu nauky o ospravedlnění.¹¹⁰ „*Jako se v Adamovi všichni stali hříšnými a propadli smrti, tak jsou v Kristu všichni ospravedlněni a přijímají v něm nový život Ducha. Ten, kdo náleží ke Kristu, umřel smrti. Žije život pro Krista a má účast na jeho existenci pro druhé.*“¹¹¹

Bohatství křestní nauky, které se vyvinulo v prvních desetiletích po Ježíšově zmrtvýchvstání, se dále rozvíjelo v teologii církevních otců, ve středověké teologii a rozvíjí se v současnosti.¹¹²

3.2 Biblické základy a původ bířmování

Bířmování je samostatná, od křtu zcela odlišná, svátost. Nový zákon nedisponuje žádným technickým termínem pro bířmování. Dokonce zde nenalezneme ani konkrétní moment, kde by byla tato svátost ustanovena, nikde není reflektován cíl a obsah, nejsou definovány právní podmínky pro její udělování a přijetí, není vypracována žádná teologie bířmování a ani způsob udílení.¹¹³ V prvních staletích se bířmování slavilo spolu se křtem. Podle sv. Cypriána tvořily tyto svátosti „dvojitou svátost“.¹¹⁴ Celá iniciace mohla být původně nazývána křtem. Origenes popisuje bířmování jako vkládání rukou křtem. Tedy křest viditelnou vodou a křest pomazání křížmem.¹¹⁵ Duch, kterého člověk při křtu získává do srdce a působí jeho nové bytí, je dán v novém daru, aby dosvědčil přítomnost

¹⁰⁹ Gal 3,26–29.

¹¹⁰ Srov. MÜLLER, G. L. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 676.

¹¹¹ MÜLLER, G. L. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 676.

¹¹² Srov. BROŽ, J. Křest v Novém zákoně. In: *Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012, s. 43.

¹¹³ Srov. BROŽ, V. Biblické základy svátosti bířmování. In: *Bířmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 21.

¹¹⁴ Srov. *Katechismus katolické církve*, 1290; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 333.

¹¹⁵ Srov. MÜLLER, G. L. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 685.

nového života věřících. Křestní dar je plně rozvinut a v síle Ducha člověk odvážně svědčí o Kristu uvnitř církve i směrem k pohanům.¹¹⁶

Teprve v době patristiky vzniká nový bohatý slovník: *crisma* – *myron* (chrismace, myropomazání) a *confirmatio* (konfirmace). V tomto etymologickém rozboru se nám vyjevují dva směry, ve kterých se utváří teologie biřmování. První směr je spojen s myšlenkou pomazání (v přímém vztahu této svátosti k pneumatologii). Na Východě se hovoří o pomazání vonným olejem (křížmem). Označení oleje se stává označením pro tuto svátost, křížmo je synonymem pro pomazání. Termín *myropomazání* je mazání, mast (řec. *chrisma*); křížmo (řec. *myron* = lat. *crisma*). Ve druhém směru se na Západě prosadil výraz *confirmatio* (utvrzení), který snadněji uchovává bezprostřední vztah ke křtu a posiluje křestní milost.¹¹⁷

Nový zákon i přesto dosvědčuje existenci druhé iniciační svátosti a poskytuje důvody pro její existenci. Role Ducha svatého v biblickém poselství nám umožňuje dívat se zvláštním pohledem na biřmování, především v těch momentech, kdy se udílí dar Ducha svatého skrze vkládání rukou. Ten představuje samostatně oddělený moment od křtu a motiv pečeti, spojený s biřmováním.¹¹⁸

Starý zákon

Ve Starém zákoně se často objevuje Hospodinův Duch, který bývá označován jako *ruach*, což v překladu znamená „vítr, dech či duch“. Najdeme ho už před stvořením světa, když byla země neosídlená.¹¹⁹ „*Země byla pustá a prázdná a nad propastnou tůňí byla tma. Ale nad vodami vznášel se duch Boží*“¹²⁰ Právě tento Duch zde představuje nadvládu nad počátečním chaosem, je představitelem Boží moci, kterou Hospodin chaos proměňuje v uspořádaný stvořený svět. Duch je i dále prezentován jako neosobní síla, která proniká

¹¹⁶ Srov. BROŽ, V. Biblické základy svátosti biřmování. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 37.

¹¹⁷ Srov. AMBROS, P. Dary Ducha Svatého a jejich základní pastorační struktura po Druhém vatikánském koncilu. In: ALTRICHTER, Michal. *O Duchu Svatém a svátosti biřmování*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2012. Studijní texty ze spirituální teologie, 9. Studijní texty; 55, s. 70–72.

¹¹⁸ Srov. BROŽ, V. Biblické základy svátosti biřmování. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 21–22.

¹¹⁹ Srov. BROŽ, V. Biblické základy svátosti biřmování. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 22.

¹²⁰ Gen 1,2.

do stvoření, vládne a působí záchranu před chaosem.¹²¹ „*Sesíláš-li svého ducha, jsou stvoření znovu, a tak obnovuješ tvářnost země.*“¹²²

Přechod přes Rudé moře při exodu je také připisován Božímu duchu. Duch disponuje svojí živelnou silou a mocí, která přináší spásu.¹²³ „*Dechem tvého chřipí počaly se kupit vody, příboje zůstaly stát jako hráze, sesedly se tůně propastné v klín moře..., zadul jsi svým dechem a moře je zavalilo, potopili se jako olovo v nesmírných vodách.*“¹²⁴ Duch Boží nepůsobí jen v kosmu, ale i v životě člověka a v lidských dějinách. Je symbolem pro přítomnost Boha ve světě.¹²⁵

Duch, který působí v člověku, má živelnou podobu. Posedne člověka tak, jako by ztratil svou osobnost a stává se pasivním nástrojem ducha Božího.¹²⁶ „*Duch je představen jako nepředvídatelný, nečekaný, ale též odvolatelný, přechodný dar Boží.*“¹²⁷ Tak se Duch představuje v příběhu Saulových posílů, kteří šli zatknout Davida. Duch Boží na nich spočinul a oni padli do prorockého vytržení.¹²⁸

V době babylónského vyhnanství se objevuje spojení ducha a slova. Prorok je spojen s duchem a to určuje jeho identitu. Poslání proroků nachází svůj původ ve svobodné a nepředvídatelné Boží vůli.¹²⁹ „*Duch Hospodinův se na mne snesl a Hospodin mi poručil: „Řekni: Toto praví Hospodin: Takto jste mluvili, dome izraelský, a já vím, co vstoupilo*

¹²¹ Srov. BROŽ, V. Biblické základy svátosti biřmování. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 22.

¹²² Ž 104,30.

¹²³ Srov. BROŽ, V. Biblické základy svátosti biřmování. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 22.

¹²⁴ Ex 15,8–10.

¹²⁵ Srov. BROŽ, V. Biblické základy svátosti biřmování. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 22–23.

¹²⁶ Srov. BROŽ, V. Biblické základy svátosti biřmování. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 23.

¹²⁷ BROŽ, V. Biblické základy svátosti biřmování. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 23.

¹²⁸ Srov. BROŽ, V. Biblické základy svátosti biřmování. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 23.

¹²⁹ Srov. BROŽ, V. Biblické základy svátosti biřmování. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 23.

do vašeho ducha“.¹³⁰ Po návratu z exilu jsou celé dějiny reinterpretovány. Toto období charakterizuje neustálý boj mezi výstupy proroků a zatvrzelými lidmi.¹³¹ „*Srdce měli jako z křemene a neslyšeli zákon ani slova, která posílal Hospodin zástupů svým duchem skrze dřívější proroky. Proto je postihlo velké rozlíčení Hospodina zástupů*“.¹³²

Mimo proroků se objevuje Duch i v jiné životní sféře Božího lidu. „*Duch je výsadou lidí, kteří jsou pověřeni vůdci národa. Život Božího lidu je řízen Bohem skrze jeho ducha, lidé jsou jen nástroje*“¹³³ Typickým příkladem se stal král David. Je obdařen jedinečným darem Ducha, kterým je královské pomazání. David se tímto darem stává vzorem ideálního krále a předobrazem Mesiáše.¹³⁴

Duch Boží patří k eschatologickým darům budoucí spásy. Bude jím obdarován Mesiáš i celé lidstvo. Spojení slov Duch a Mesiáš je poprvé zachyceno u proroka Izaiáše.¹³⁵ „*I vzejde proutek z pařezu Jišajova a výhonek z jeho kořenů vydá ovoce. Na něm spočine duch Hospodinův: duch moudrosti a rozumnosti, duch rady a bohatýrské síly. Duch poznání a bázně Hospodinovy..., žezlem svých úst bude bít zemi, dechem svých rtů usmrtí svévolníka...*“¹³⁶ Na Mesiáši spočine Hospodinův duch stejně jako na Davidovi a stane se druhým Davidem. Nakonec se oba spojí v jednom Mesiáši: prorocká linie (slovo) a královská (vůdcovství, právo). Přijetí Božího ducha je adresováno Mesiáši i celému společenství.¹³⁷ „*I stane se potom: Vyleji svého ducha na každé tělo. Vaši synové i vaše*

¹³⁰ Ez 11,5.

¹³¹ Srov. BROŽ, V. Biblické základy svátosti biřmování. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 24.

¹³² Zach 7,12.

¹³³ BROŽ, V. Biblické základy svátosti biřmování. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 24.

¹³⁴ Srov. BROŽ, V. Biblické základy svátosti biřmování. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 25.

¹³⁵ Srov. BROŽ, V. Biblické základy svátosti biřmování. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 25.

¹³⁶ Iz 11,1–10.

¹³⁷ Srov. BROŽ, V. Biblické základy svátosti biřmování. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 25.

*dcery budou prorokovat, vaši starci budou mít syny, vaši jinoši budou mít prorocká vidění. Rovněž na otroky a otrokyně vyleji v oněch dnech svého ducha.*¹³⁸

Na zaslíbení tohoto proroctví budou mít účast všichni lidé. Naplnění nastane v okamžiku, kdy bude uzavřena nová smlouva a Boží zákon bude vepsán do srdce každého člověka.¹³⁹ *„Hle, přicházejí dny, je výrok Hospodinův, kdy uzavřu s domem izraelským i s domem judským novou smlouvu. Ne takovou smlouvu, jakou jsem uzavřel s jejich otci v den, kdy jsem je uchopil za ruku, abych je vyvedl z egyptské země. Oni mou smlouvu porušili, ale já jsem zůstal jejich manželem, je výrok Hospodinův. Toto je smlouva, kterou uzavřu s domem izraelským po oněch dnech, je výrok Hospodinův: Svůj zákon jim dám do nitra, vepíši jim jej do srdce.*¹⁴⁰

Nový zákon

Starozákonní duch působí jednorázově, protože je člověku dán k vykonání určitého poslání. Na přelomu starozákonní a novozákonní epochy však známe člověka, který byl duchem naplněn trvale. Je to Jan Křtitel, předchůdce Ježíše Krista v celém svém životě: zázračné početí a narození, osobní svatost a horlivost pro víru, veřejná činnost, nepřítel mocných, mučednictví a podobně. Jan Křtitel je naplněn Duchem svatým už od „mateřského lůna.“¹⁴¹ *„Bude veliký před Pánem, víno a opojný nápoj nebude pít, už od mateřského klína bude naplněn Duchem svatým.*¹⁴²

Ježíš však Jana převyšuje, protože je Duchem svatým počat.¹⁴³ *„Narození Ježíše Krista se událo takto: jeho matka Maria byla zasnoubena Josefovi, ale dříve než se sešli, shledalo se, že počala z Ducha svatého.*¹⁴⁴ Duch svatý utváří Ježíšovu osobu a je s ním

¹³⁸ JI 3,1–2.

¹³⁹ Srov. BROŽ, V. Biblické základy svátosti biřmování. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 26.

¹⁴⁰ Jer 31,31–33.

¹⁴¹ Srov. BROŽ, V. Biblické základy svátosti biřmování. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 26–27.

¹⁴² Lk 1,15.

¹⁴³ Srov. BROŽ, V. Biblické základy svátosti biřmování. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 27.

¹⁴⁴ Mt 1,18.

spojen v intimním vztahu.¹⁴⁵ „A nadále se o Ježíše stará, zjevuje jeho tajemství, svědčí o něm, a to už od prvních okamžiků jeho života, kdy je Ježíš ještě v těle matky.“¹⁴⁶ Duch svatý, přítomný v podobě holubice, sestupuje na Ježíše při křtu v Jordánu, kdy se z nebe ozývá hlas Otce: „Ty jsi můj milovaný Syn!“¹⁴⁷ Sestoupení Ducha svatého je znamením, že on je ten, který má přijít. Ježíš je Mesiáš a Boží Syn. Od početí Duchem svatým je celý jeho život i poslání ve společenství s Duchem svatým, který mu Otec neomezeně dává.¹⁴⁸ Ježíš žije s vědomím, že je vybaven Duchem svatým. A proto své veřejné působení v synagóze v Nazaretě začíná tím, že na sebe vztahuje slova z šedesáté první kapitoly proroka Izaiáše.¹⁴⁹ „*Duch Hospodinův jest nade mnou; proto mne pomazal, abych přinesl chudým radostnou zvěst; poslal mne, abych vyhlásil zajatcům propuštění a slepým navrácení zraku, abych propustil zdeptané na svobodu, abych vyhlásil léto milosti Hospodinovy.*“¹⁵⁰

Tento dar Ducha bude věřícím vydán v okamžiku, až bude oslaven ukřižovaný a vzkříšený Ježíš. Ježíšova fyzická přítomnost jím bude nahrazena a jeho Duch bude vydán celému mesiášskému lidu.¹⁵¹ „*Ježíš věděl, že vše je již dokonáno; a proto, aby se až do konce splnilo Písmo, řekl: „Žízním.“ Stála tam nádoba plná octa; namočili tedy houbu do octa a na yzopu mu ji podali k ústům. Když Ježíš okusil octa, řekl: „Dokonáno jest.“ A nakloniv hlavu odevzdal ducha.*“¹⁵²

Na kříži vydává Ježíš svého Ducha. Ten je poslán Církvi jako pramen, ze kterého bude Církev žít. Zrození Církve se vyjasňuje v neděli Zmrtvýchvstání, kdy Ježíš přichází mezi své učedníky. V tomto okamžiku však nachází své učedníky ztracené, ustrašené a dává

¹⁴⁵ Srov. BROŽ, V. Biblické základy svátosti biřmování. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 27.

¹⁴⁶ BROŽ, V. Biblické základy svátosti biřmování. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 27.

¹⁴⁷ Srov. BROŽ, V. Biblické základy svátosti biřmování. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 27.

¹⁴⁸ Srov. *Katechismus katolické církve*, 1286; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 332.

¹⁴⁹ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Praha: Krystal OP, 2010. Teologie, s. 49.

¹⁵⁰ Lk 4,18–19.

¹⁵¹ Srov. BROŽ, V. Biblické základy svátosti biřmování. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 28.

¹⁵² Jan 19,28–30.

se jim poznat a mluví k nim.¹⁵³ „*Pokoj vám. Jako mne poslal Otec, tak já posílám vás. Po těchto slovech na ně dechl a řekl jim: „Přijměte Ducha svatého. Komu hříchy odpustíte, tomu budou odpuštěny, komu je neodpustíte, tomu odpuštěny nebudou“*“.¹⁵⁴

Letnicemi se zahájila nová epocha Ducha svatého.¹⁵⁵ Apoštolové, naplnění Duchem svatým, hlásali velké skutky a lidé, kteří uvěřili, přijmuli křest a získali dar Ducha svatého.¹⁵⁶ Od té doby přijímali nově pokřtění „*skrze vkládání rukou dar Ducha, který přivádí k plnosti křestní milost*“.¹⁵⁷ K lepšímu znázornění daru Ducha svatého bylo později ke vkládání rukou přidáno mazání vonným olejem (křížmem).¹⁵⁸

Ve svátosti biřmování tedy přijímáme Ducha svatého. Základní zprávu, která dokládá samostatnost této svátosti, poskytuje Lukáš.¹⁵⁹ „*Když apoštolové v Jeruzalémě uslyšeli, že v Samařsku přijali Boží slovo, poslali k nim Petra a Jana. Oni tam přišli a modlili se za ně, aby také jim byl dán Duch svatý, neboť ještě na nikoho z nich nesestoupil; byli pokřtěni ve jménu Pána Ježíše. Petr a Jan tedy na ně vložili ruce a oni přijali Ducha svatého*“.¹⁶⁰ Lukáš ve svém díle zvlášť nerozvíjí vyhraněnou teologii Ducha.¹⁶¹

Obraz pečeti, přítomný při udílení svátosti biřmování, je důležitý prvek, který můžeme nalézt v Písmu svatém. Udělovatel této svátosti pomazává čelo biřmovance křížmem a přitom pronáší slova: „*Přijmi pečeť daru Ducha svatého*“.¹⁶¹ Pavel používá pro vyjádření stvrzení našeho sjednocení s Kristem sloveso σφραγίζω (čes. *zapečetit, opatřit pečetí, potvrdit, ověřit*) a podstatné jméno σφραγίς (*pečeť*). Tím zasvěcuje efezské věřící do

¹⁵³ Srov. BROŽ, V. Biblické základy svátosti biřmování. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 29.

¹⁵⁴ Jan 20, 21–23.

¹⁵⁵ Srov. BROŽ, V. Biblické základy svátosti biřmování. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 32.

¹⁵⁶ Srov. *Katechismus katolické církve*, 1287; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 332–333.

¹⁵⁷ *Katechismus katolické církve*, 1288; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 333.

¹⁵⁸ Srov. *Katechismus katolické církve*, 1289; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 333.

¹⁵⁹ Srov. MÜLLER, G. L. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 686.

¹⁶⁰ Sk 8,14–17.

¹⁶¹ Srov. MÜLLER, G. L. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 686.

tajemství spásy.¹⁶² „*On je ten, v němž se nám od Boha, jenž všechno působí rozhodnutím své vůle, dostalo podílu na předem daném poslání, abychom my, kteří jsme na Krista upnuli svou naději, stali se chválou jeho slávy. V něm byla i vám, když jste uslyšeli slovo pravdy, evangelium o svém spasení, a uvěřili mu, vtisknuta pečeť zaslíbeného Ducha svatého jako závdavek našeho dědictví na vykoupení těch, které si Bůh vydobyl k chvále své slávy.*“¹⁶³ Pavel dále vybízí efezské, aby jednali v souladu s tím, komu patří. Utvrzuje je, že dostali nový život, a proto by ho mohli hlavně nesvorností a neláskou vůči bližním poškozovat.¹⁶⁴ „*A nezarmucujte svatého Ducha Božího, jehož pečeť nesete pro den vykoupení. Ať je vám vzdálena všechna tvrdost, zloba, hněv, křik, utrhaní a s tím i každá špatnost; buďte k sobě navzájem laskaví, milosrdní, odpouštějte si navzájem, jako i Bůh v Kristu odpustil vám.*“¹⁶⁵ Duch jako pečeť ztvrzuje nejen Boží život jednotlivce, ale i celého společenství. Mimo toho, že jsme pokřtěni Duchem, jsme též napojeni jedním Duchem. Z toho vyplývá, že se jedná o dva okamžiky: další posvěcení Duchem následující po křtu. V tom lze spatřit stvrzení křestního daru – naše biřmování.¹⁶⁶

¹⁶² Srov. BROŽ, V. Biblické základy svátosti biřmování. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 35.

¹⁶³ Ef 1,11–14.

¹⁶⁴ Srov. BROŽ, V. Biblické základy svátosti biřmování. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 35.

¹⁶⁵ Ef 4,30–32.

¹⁶⁶ Srov. BROŽ, V. Biblické základy svátosti biřmování. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 36.

4 Křest a biřmování ve vztahu k završení křesťanské iniciace v eucharistii

4.1 Teologický pohled na vzájemnou kontinuitu křtu a biřmování

Křest a biřmování je od počátku v úzkém vztahu, který působí spásonosný vstup do Kristova tajemství a církve.¹⁶⁷ Křest slouží jako výchozí bod a základ umožňující definovat vlastní účinky biřmování.¹⁶⁸

Obojí svátostná podoba vyplývá z vnitrotrinitárních vycházení božských osob a z jejich zjevení v posláních Syna a Ducha svatého. Obě tato posláná od sebe nelze oddělit, ale je nutné jejich rozlišení.¹⁶⁹ Křesťanská iniciace uvádí věřícího do tajemství Trojice, které se zjevuje v lidských dějinách zejména ve vtělení a vykoupení.¹⁷⁰

Na vztah mezi těmito svátostmi můžeme nahlížet ze dvou úhlů: prvním pohledem je řád zrodu a druhým je řád dokonalosti.¹⁷¹ „V perspektivě řádu zrodu se biřmování uvažuje jako o svátosti druhé v pořadí přicházející po křtu. V perspektivě řádu dokonalosti je biřmování završením či zdokonalením křtu.“¹⁷²

Přijetím křtu je člověk v Duchu svatém přiřčen ke Kristu a skrze něho je shromážděn ve společenství Božích dětí.¹⁷³ „Biřmování sakramentálním způsobem reprezentuje, že člověk spojený s Kristem je spolu s ním „pomazán“ a Duch svatý v něm novým způsobem

¹⁶⁷ Srov. MÜLLER, G. L. *Dogmatika pro studium i pastorači*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 693.

¹⁶⁸ Srov. MOHELNÍK, B. T. *Pečeř daru Ducha Svatého: teologie svátosti biřmování*. Praha: Krystal OP, 2012, s. 17.

¹⁶⁹ Srov. MÜLLER, G. L. *Dogmatika pro studium i pastorači*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 693.

¹⁷⁰ Srov. KOHUT, P. V. „Pečeř Ducha svatého“. Biřmování jako svátost křesťanské iniciace. In: *MKR Communio*, 2005, č. 4, s. 314.

¹⁷¹ Srov. MOHELNÍK, B. T. *Pečeř daru Ducha Svatého: teologie svátosti biřmování*. Praha: Krystal OP, 2012, s. 18.

¹⁷² MOHELNÍK, B. T. *Pečeř daru Ducha Svatého: teologie svátosti biřmování*. Praha: Krystal OP, 2012, s. 18.

¹⁷³ Srov. HOJDA, J. Biřmování jako vzrůst a prohloubení křesťanské milosti – východiska publikace a nástin tématu. In: *Biřmování jako posila a pečeř*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 15.

zpečetuje účast na Kristově bytí i poslání.“¹⁷⁴ V těchto iniciačních svátostech je vedle „trinitárně-teologicky podloženého a christocentricky vyhraněného vztahu k Ježíši, vtělenému Synu, jak se zobrazuje zvláště ve křtu, dán také trinitárně-teologicky založený, ale pneumatologicky specifikovaný zvláštní vztah k osobě Ducha svatého.“¹⁷⁵ Právě Duch svatý vede věřící ke Kristu a k Otci a dává jim účast na svém vzájemném vztahu s Otcem a Synem.¹⁷⁶ „Ale ukázala se dobrota a láska našeho Spasitele Boha: On nás zachránil ne pro spravedlivé skutky, které jsme my konali, nýbrž ze svého slitování; zachránil nás obmytím, jímž jsme se znovu zrodili k novému životu skrze Ducha svatého. Bohatě na nás vylil svého Ducha skrze Ježíše Krista, našeho Spasitele, abychom ospravedlnění jeho milostí měli podíl na věčném životě, k němuž se upíná naše naděje.“¹⁷⁷

Ježíš se staví na rovinu kajících tím, že vstupuje do vod Jordánu a zatímco se modlí, sestupuje na něj Duch. Křesťané se ponořují do vody jako do Kristovy smrti a získávají Ducha. Křest vodou a biřmování Duchem – věřící jsou uváděni do Kristova těla. V iniciačním procesu se už křtu odhaluje symbolický moment, který se naplňuje v eucharistii.¹⁷⁸

4.2 Eucharistie v triádě iniciačních svátostí

První dvě iniciační svátosti, křest a biřmování, uvádějí věřící k vrcholu křesťanského života, kterým je svátost eucharistie.¹⁷⁹ „Svatá eucharistie dokončuje uvedení do

¹⁷⁴ HOJDA, J. Biřmování jako vzrůst a prohloubení křestní milosti – východiska publikace a nástin tématu. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 15.

¹⁷⁵ MÜLLER, G. L. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 693–694.

¹⁷⁶ Srov. MÜLLER, G. L. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 694.

¹⁷⁷ Tit 3,4–7.

¹⁷⁸ Srov. CONGAR, Y. Pečeť daru Ducha svatého. In: ALTRICHTER, Michal. *O Duchu Svatém a svátosti biřmování*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2012. Studijní texty ze spirituální teologie, 9. Studijní texty; 55, s. 52–53.

¹⁷⁹ Srov. MOHELNÍK, B. T. Teologická východiska pro pochopení svátosti biřmování. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 46–47.

*křesťanského života a prostřednictvím eucharistie se věřící podílejí spolu s celým společenstvím na samotné oběti Pána.*¹⁸⁰

Ježíš při poslední večeři ustanovil eucharistickou obět' těla a krve, aby do doby, než znovu přijde „zachoval v trvání obět' kříže a aby tak své milované snoubence církvi zanechal památku na svou smrt a na své vzkříšení.“¹⁸¹

Ježíšův záměr sjednocovat a budovat svou církev, která je jeho tělem a chrámem se uskutečňuje v eucharistii. O Letnicích se rodí nové společenství církve, které je uschopněno slavit eucharistii. V moci Ducha se vzkříšený Kristus stává přítomným a nejen uprostřed církve, ale v celém světě.¹⁸² „Křtem a biřmováním jsou věřící posvěceni na duchovní chrám a na svaté kněžstvo, aby přinášeli duchovní oběti, totiž, aby sami sebe nabízeli jako obět' živou, svatou a milou Bohu, což se děje při slavení eucharistie.“¹⁸³

Postavení biřmování mezi křtem a eucharistií neznamená, že by byl její vztah k oběma svátostem stejný. To dokazuje i to, že křest a biřmování jsou věřícími přijímány pouze jednou. Naopak eucharistie je svátost slavená pravidelně. Iniciační svátosti je třeba chápat na jedné straně jako křest-biřmování a na straně druhé jako eucharistii.¹⁸⁴ „Dvojsvátost křtu a biřmování ustavuje především kvalitu bytí a eucharistie je jako pramen a vrchol veškeré činnosti církve.“¹⁸⁵ Nauka PseudoDionýza Areopagity nám dává určitou terminologii, která přibližuje a vystihuje duchovní rozvoj jednotlivého křesťana a také přiblížení iniciace. Hovoří o očištění, osvícení a sjednocení, které vnímá jako tři rozměry křesťanské existence, které se mohou uplatňovat i zároveň. Katechumenát představuje období očišťování, křest a biřmování jsou momentem osvícení a eucharistie je tajemstvím

¹⁸⁰ Srov. *Katechismus katolické církve*, 1322; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 340.

¹⁸¹ *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, SC 47; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, s. 148.

¹⁸² Srov. KOHUT, P. V. „Pečeť Ducha svatého“. Biřmování jako svátost křesťanské iniciace. In: *MKR Communio*, 2005, č. 4, s. 316.

¹⁸³ MOHELNÍK, B. T. Místo eucharistie v triádě iniciačních svátostí. In: *Eucharistie jako pramen a vrchol života církve*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015. s. 103.

¹⁸⁴ Srov. KOHUT, P. V. „Pečeť Ducha svatého“. Biřmování jako svátost křesťanské iniciace. In: *MKR Communio*, 2005, č. 4, s. 316.

¹⁸⁵ KOHUT, P. V. „Pečeť Ducha svatého“. Biřmování jako svátost křesťanské iniciace. In: *MKR Communio*, 2005, č. 4, s. 316.

sjednocení.¹⁸⁶ „Eucharistie je onou nesmírnou dynamickou silou, která sjednocuje s Bohem v Kristu a zároveň umožňuje, aby se prohlubovalo očistění a osvětlení, které jí předcházelo v období katechumenátu a v momentu přijetí křtu a biřmování.“¹⁸⁷

Ve křtu se účastníme na poslání Syna a v biřmování na viditelném poslání Ducha. Klíčové postavení v triádě iniciačních svátostí má eucharistie oslavující Boha Otce. Díky ní získává celá iniciace vnitřní soudržnost.¹⁸⁸ Z toho vyplývá, že: „svátost křtu se vztahuje k osobě Syna, svátost biřmování k osobě Ducha svatého a konečně svátost eucharistie k osobě Otce. Imanentní Trojice se tak zřetelně zrcadlí v triádě iniciačních svátostí.“¹⁸⁹

Jednota iniciačních svátostí má hluboký základ v tom, že odráží jednotu tří božských osob Trojice, a proto ji nemůžeme chápat funkčně.¹⁹⁰ „Každá ze tří svátostí iniciace získává svou plnou identitu až ve vztahu ke zbývajícím dvěma svátostem. Vycházení osob v Trojici vypovídá o jejich původu a stanovuje jejich logickou posloupnost.“¹⁹¹

¹⁸⁶ Srov. KOHUT, P. V. „Pečeť Ducha svatého“. Biřmování jako svátost křesťanské iniciace. In: *MKR Communio*, 2005, č. 4, s. 316.

¹⁸⁷ KOHUT, P. V. „Pečeť Ducha svatého“. Biřmování jako svátost křesťanské iniciace. In: *MKR Communio*, 2005, č. 4, s. 317.

¹⁸⁸ Srov. MOHELNÍK, B. T. Místo eucharistie v triádě iniciačních svátostí. In: *Eucharistie jako pramen a vrchol života církve*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015. s. 103–104.

¹⁸⁹ MOHELNÍK, B. T. Místo eucharistie v triádě iniciačních svátostí. In: *Eucharistie jako pramen a vrchol života církve*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015. s. 104.

¹⁹⁰ Srov. MOHELNÍK, B. T. Místo eucharistie v triádě iniciačních svátostí. In: *Eucharistie jako pramen a vrchol života církve*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015. s. 105.

¹⁹¹ MOHELNÍK, B. T. Místo eucharistie v triádě iniciačních svátostí. In: *Eucharistie jako pramen a vrchol života církve*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015. s. 106.

5 Obnova křestní milosti v kontextu svátosti smíření

Smysl iniciačních svátostí vyjadřuje církev slovy: „*Svátosti, jimiž jsme uváděni do křesťanského života, osvobozují z moci temnot, přivtělují ke Kristově smrti, pohřbu i zmrtvýchvstání, udělují Ducha adoptivních dětí Božích a dávají účast na oslavě památky smrti i zmrtvýchvstání Páně ve společenství s veškerým Božím lidem.*“¹⁹² Boží dílo, které křest představuje, si nelze vytvořit ani ho napodobit. Pro správné pochopení svátosti smíření je důležitým předpokladem docenění křtu i celé iniciace.¹⁹³ „*Je nutné, aby křest, bířmování, ale také svátost smíření, byly v našem chápání méně „prostředky k něčemu“ a mnohem více „setkání s někým“, tedy s Ježíšem Kristem v nich působící.*“¹⁹⁴

Abychom lépe chápali svátost smíření, musíme nejprve hlouběji pochopit svátost křtu. Právě ve křtu dochází ke smíření s Bohem a církví. Tím se člověk navrácí zpět do stavu, který získal po svém křtu.¹⁹⁵ „*Veškerá hodnota pokání spočívá v tom, že nás znovu vrací do stavu Boží milosti a poutá nás k Bohu v důvěrném a velkém přátelství. Cílem a účinkem této svátosti je tedy smíření s Bohem..., které působí ryzí duchovní vzkříšení, vrací důstojnost a životní dobra Božích dětí, z nichž je nejcennější přátelství s Bohem.*“¹⁹⁶

V dobách prvotní církve se křesťané na smíření dívali jako na „druhý či namáhavý“ křest. Abychom mohli správně vnímat a prožívat svátost smíření, je třeba klást důraz na návaznost smíření a křtu. V přijetí svátosti křtu daruje Bůh člověku nový život ve společenství s ním. Ve svátosti smíření je umožněno každé další smíření s Bohem v „obnově křtu“, kdy je člověku znovu navracena důstojnost Božího dítěte. Podle svatého Ambrože je v církvi voda a slzy: „*voda křtu a slzy pokání.*“¹⁹⁷

¹⁹² *Uvedení do křesťanského života*. Praha: UCN, 1987, odst. 1.

¹⁹³ Srov. OPATRNÝ, A. Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření z pastoračního hlediska. In: *Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012, s. 116.

¹⁹⁴ OPATRNÝ, A. Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření z pastoračního hlediska. In: *Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012, s. 116.

¹⁹⁵ Srov. OPATRNÝ, A. *Pastorace svátostí*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015, s. 83–84.

¹⁹⁶ *Katechismus katolické církve*, 1468; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 375.

¹⁹⁷ KOHUT, P. V. Jediná oběť dokonalosti (srov. Žid 10,14). Smíření v celkovém kontextu svátostného života. In: *MKR Communio*, 2007, č. 1, s. 44.

Svatý Pavel píše ve svém listu Římanům o daru nového života ve křtu, do kterého jsme znovu uvedeni prostřednictvím svátosti smíření.¹⁹⁸ „Byli jsme tedy křtem spolu s ním pohřbeni ve smrt, abychom – jako Kristus byl vzkříšen z mrtvých slavnou mocí svého Otce – i my vstoupili na cestu nového života. Jestliže jsme s ním sjednoceni, protože máme účast na jeho smrti, jistě budeme mít účast i na jeho zmrtvýchvstání.“¹⁹⁹

Základ křesťanského života tvoří křest, který nám otevírá brány k životu v Duchu a zpřístupňuje ostatní svátosti. Samotný křest je tedy základem pro uskutečnění svátosti smíření a také zůstává základem odpuštění hříchů, kterých se pokřtěný člověk dopustil po jeho přijetí. Z toho vyplývá, že význam svátosti smíření si uvědomujeme právě ve světle významu svátosti křtu proto, že ve smíření je člověku navraceno to, o co přišel hříchem po křtu.²⁰⁰ „Navrací ho do plného společenství církve a staví ho do pozice před Bohem, kterou křtem kdysi získal.“²⁰¹

Iniciačními svátostmi jsme byli zcela uvedeni do křesťanského života. Obrácením ke Kristu jsme získali nový život, ve kterém však nebyla odstraněna původní slabost lidské přirozenosti a náklonnosti ke hříchu, kvůli které člověk svádí celoživotní boj – boj o obrácení.²⁰² Usmíření s Bohem zahrnuje pohled do minulosti i otevření se směrem do budoucnosti. Člověk žijící v čase a dějinách nachází sám sebe tehdy, když uzná svoji vlastní minulost a otevře se nové budoucnosti.²⁰³ „Zde nacházíme podobnost se křtem, kde je výrazně opouštěna minulost (život bez vazby na Boha) a otevírá se budoucnost (život s Bohem v těsném svazku).“²⁰⁴

¹⁹⁸ Srov. OPARTNÝ, A. *Pastorace svátostí*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015, s. 84.

¹⁹⁹ Řím 6,4–5.

²⁰⁰ Srov. OPATRŇÝ, A. Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření z pastoračního hlediska. In: *Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012, s. 121.

²⁰¹ OPATRŇÝ, A. Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření z pastoračního hlediska. In: *Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012, s. 121.

²⁰² Srov. *Katechismus katolické církve*, 1426; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 365.

²⁰³ Srov. OPATRŇÝ, A. Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření z pastoračního hlediska. In: *Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012, s. 122.

²⁰⁴ OPATRŇÝ, A. Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření z pastoračního hlediska. In: *Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012, s. 122–123.

Závěr

Cílem této bakalářské práce je představit hlavní teologická východiska křtu a biřmování, jejichž prostřednictvím se v osobních dějinách člověka naplňuje spásné dílo Trojjediného Boha. Svě poslední zakotvení tak tyto svátosti nacházejí v poslání Syna a Ducha svatého církvi i celému světu.

Tato práce je členěna do pěti hlavních kapitol, ve kterých reflektujeme význam iniciačních svátostí křtu a biřmování ve světle Božího zjevení přítomného v Písmu, u církevních otců, v církevní tradici a magisteriu.

První kapitola se zabývá svátostnou ekonomikou a křesťanskou iniciací. Skrze svátostnou ekonomii se v životě církve zpřítomňují dějiny spásy. Prostřednictvím iniciačních svátostí jsou věřící uvedeni do života církve a společenství lásky Trojjediného Boha. Ve druhé kapitole se pokoušíme vymezit základní roviny tématu, jak křest a biřmování souvisí s jednotou stvoření a vykoupení v záměru Boha s člověkem a jak se člověk účastní na věčné lásce Trojjediného Boha. Ptáme se, jak se ve zmíněných svátostech zpřítomňuje tajemství Ježíše Krista a jaký je účinek jmenovaných svátostí. Třetí kapitola se snaží načrtnout starozákonní i novozákonní biblická východiska pro křest a biřmování. Ve čtvrté kapitole srovnáváme všechny tři iniciační svátosti a zmiňujeme svátost eucharistie jako vrchol křesťanské iniciace. V poslední kapitole nastiňujeme, jak se milost získaná ve křtu obnovuje ve svátosti smíření.

Tento stručný přehled problematiky si neklade za cíl odpovědět na všechny otázky tématu a ani se vyslovovat k aktuálním diskuzím. Naší snahou bylo předložit vhodný podklad pro práci na poli pastorační a katecheze.

Seznam použité literatury

AMBROS, Pavel. Dary Ducha Svatého a jejich základní pastorační struktura po Druhém vatikánském koncilu. In: ALTRICHTER, Michal. *O Duchu Svatém a svátosti biřmování*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2012. Studijní texty ze spirituální teologie, 9. Studijní texty; 55, s. 56–80. ISBN 978-80-7412-123-4.

AMIOT, Francois. Křest. In: LÉON-DUFOUR, Xavier (ed.). *Slovník biblické teologie*. Velehrad: Křesťanská akademie, 1991. s. 188–189. ISBN neuvedeno.

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad. 16. vyd. (7., opr. vyd.). Praha: Česká biblická společnost, 2008. 1387 s. ISBN 978-80-85810-80-6.

BROŽ, Jaroslav. Křest v Novém zákoně. In: *Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012, s. 19–43. ISBN 80-87648-04-9.

BROŽ, Vojtěch. Biblické základy svátosti biřmování. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 21–37. ISBN 978-80-87648-12-4.

CONGAR, Yves. Pečeť daru Ducha svatého. In: ALTRICHTER, Michal. *O Duchu Svatém a svátosti biřmování*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2012. Studijní texty ze spirituální teologie, 9. Studijní texty; 55, s. 46–55. ISBN 978-80-7412-123-4.

Dokumenty II. vatikánského koncilu. 2. vyd., Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 603 s. ISBN 80-7192-467-9.

HOJDA, Jan. Biřmování jako vzrůst a prohloubení křestní milosti – východiska publikace a nástin tématu. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 9–19. ISBN 978-80-87648-12-4.

HOJDA, Jan. Křest jako základ křesťanského života – cíle, struktura a metodologická východiska publikace. In: *Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smíření*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012, s. 9–18. ISBN 80-87648-04-9.

Katechismus katolické církve. 2. vyd. (dopl. a opr.), Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. 793 s. ISBN 80-7192-488-1.

KOHUT, Pavel Vojtěch. Jediná oběť dokonalosti (srov. Žid 10,14). Smíření v celkovém kontextu svátostného života. In: *MKR Communio*, 2007, č. 1, s. 38–52.

KOHUT, Pavel Vojtěch. „Pečeť Ducha svatého“. Biřmování jako svátost křesťanské iniciace. In: *MKR Communio*, 2005, č. 4, s. 305–321.

MOHELNÍK, Benedikt Tomáš. Místo eucharistie v triádě iniciačních svátostí. In: *Eucharistie jako pramen a vrchol života církve*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015. s. 91–106. ISBN 978-80-87648-13-1.

MOHELNÍK, Benedikt Tomáš. *Pečeť daru Ducha Svatého: teologie svátosti biřmování*. Praha: Krystal OP, 2012. 295 s. ISBN 978-80-87183-44-1.

MOHELNÍK, Benedikt Tomáš. Svátost biřmování udržuje v církvi milost Letnic. In: *MKR Communio*. 2005, č. 4, s. 322–333.

MOHELNÍK, Benedikt Tomáš. Teologická východiska pro pochopení svátosti biřmování. In: *Biřmování jako posila a pečeť*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2015, s. 39–54. ISBN 978-80-87648-12-4.

MÜLLER, Gerhart Ludwig. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010. 888 s. Teologie. ISBN 978-80-7195-259-6.

OPARTNÝ, Aleš. *Pastorace svátostí*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015. 159 s. Malá teologie; svazek 15. ISBN 978-80-7195-799-7.

OPATRŇÝ, Aleš. Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smířeni z pastoračního hlediska. In: *Svátost křtu a obnova křestní milosti ve svátosti smířeni*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012, s. 115–125. ISBN 80-87648-04-9.

POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. 4. vyd. Praha: Krystal OP, 2010. 462 s. Teologie. ISBN 978-80-7195-394-4.

RAHNER, Karl a Herbert VORGRIMLER. *Teologický slovník*. Praha: Zvon, 1996. Theologica (Zvon). 426 s. ISBN 80-7113-088-5.

RATZINGER, Joseph. Křest, víra a náležitost k církvi. In: *MKR Communio*, 2004, č. 2, 111–127.

Uvedení do křesťanského života: bohoslužebný text, Sekretariát České liturgické komise, Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1987. ISBN nevedeno.

Seznam použitých zkratek

Zkratky použitých biblických knih

Gen	1. kniha Mojžíšova
Ex	2. kniha Mojžíšova
Ž	Žalmy
Iz	Izaiáš
Jer	Jeremiáš
Ez	Ezechiel
Jl	Joel
Zach	Zachariáš
Mt	Matoušovo evangelium
Lk	Lukášovo evangelium
Jan	Janovo evangelium
Sk	Skutky apoštolů
Řím	List sv. Pavla Římanům
2 Kor	2. list sv. Pavla Korint'ánům
Gal	List sv. Pavla Galat'ánům
Ef	List sv. Pavla Efesanům
Tit	List sv. Pavla Titovi

Další použité zkratky

LG	Lumen gentium (věroučná konstituce o církvi) Dokumenty druhého vatikánského koncilu
DV	Dei verbum (věroučná konstituce o Božím zjevení) Dokumenty druhého vatikánského koncilu
SC	Sacrosanctum Concilium (konstituce o posvátné liturgii) Dokumenty druhého vatikánského koncilu